FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT MICHAEL B. ELMER

fremsat den 13. juli 1995 *

1. I denne præjudicielle sag skal Domstolen tage stilling til, hvordan Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring [1] (herefter benævnt »direktivet«) skal fortolkes i relation til en national retsregel, ifølge hvilken kvinder fritages for et receptgebyr i forbindelse med udlevering af gratis medicin, når de er fyldt 60 år, mens mænd først opnår en tilsvarende gebyrfritagelse, når de er fyldt 65 år.

De relevante nationale retsregler

2. Efter section 77(1)(a) i National Health Service Act 1977 (herefter benævnt »1977-loven«) kan Secretary of State fastsætte regler om opkrævning af gebyrer for udlevering af lægemidler, medicin og andre hjælpemidler i henhold til loven. Efter section 83A(1)(a), der indsattes ved Social Security Act 1988, kan der endvidere fastsættes regler om gebyrfritagelse for visse grupper af personer. Disse persongrupper kan efter section 83A(2) bl.a. afgrænses på grundlag af alder, lidelsestyper og økonomisk formåen.

3. I henhold hertil har Secretary of State udstedt National Health Service, Statutory Instrument nr. 419 (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989 (herefter benævnt »1989-Regulations«). Efter dette regelsæt opkræves der et fast gebyr i forbindelse med udlevering af receptpligtig medicin. Selve den udleverede medicin er gratis. Endvidere er der fastsat bestemmelser om gebyrfritagelse. Af Regulation 6(1)(c) fremgår således, at gebyr ikke betales af mænd, der er fyldt 65 år, og af kvinder, der er fyldt 60 år. Disse aldersgrænser er i øvrigt de samme som de lovbestemte aldersgrænser for tildeling af alderspension. Herudover er unge og personer, der lider af nærmere opregnede sygdomme, fritaget for receptgebyr.

* Originalsprog: dansk.

1 — EFT 1979 L 6, s. 24.

Sagens faktiske omstændigheder

4. Sagsøgeren i hovedsagen, Cyril Richardson, er født den 18. august 1929. Den 9. marts 1993 havde han, der endnu ikke var fyldt 65 år og således endnu ikke opfyldte den aldersmæssige betingelse for tildeling af alderspension, henvendt sig skriftligt til Secretary of State for Health og klaget over receptgebyret, herunder særlig at der skete forskelsbehandling af mænd og kvinder, idet kvinder på 60-64 år er fritaget for receptgebyr, hvorimod mænd i samme alder ikke er fritaget herfor. Den pågældende klage blev afvist ved skrivelse af 6. maj 1993.

Efter at Cyril Richardson den 2. september 1993 på et apotek var blevet afkrævet et receptgebyr på 4.75 UKL (svarende til 5,55 ECU) i forbindelse med udlevering af medicin, har han den 3. november 1993 anlagt sag ved High Court of Justice, Queen's Bench Division, med påstand bl.a. om ophævelse af de pågældende bestemmelser i 1989-Regulations, fordi de er i strid med direktivet, samt om erstatning.

De relevante bestemmelser i direktivet

5. Direktivet er vedtaget med hjemmel i traktatens artikel 235 og tilsigter efter artikel 1 »gradvis gennemførelse for så vidt angår den i artikel 3 omhandlede sociale sikring og anden social beskyttelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring«.

Efter artikel 3, stk. 1, finder direktivet anvendelse på:

»a) lovbestemte ordninger, der sikrer beskyttelse mod følgende risici:

— sygdom

— invaliditet

— alderdom

— arbejdsulykker og erhvervssygdomme

— arbejdsløshed

b) bestemmelserne om social bistand, i det omfang disse er bestemt til at supplere eller træde i stedet for de i litra a) omhandlede ordninger.«

Efter artikel 4, stk. 1, indebærer princippet om ligebehandling:

»... at der ikke finder nogen forskelsbehandling sted på grundlag af køn, hverken direkte eller indirekte ... især for så vidt angår:

— anvendelsesområdet for ordningerne samt betingelserne for adgang til disse

...«

Efter artikel 7, stk. 1, litra a), er direktivet ikke til hinder for, at medlemsstaterne fra direktivets anvendelsesområde undtager blandt andet »fastsættelse af pensionsalderen for ydelse af alders- og arbejdsophørspensioner og eventuelle følger heraf for andre ydelser«.

De præjudicielle spørgsmål

6. High Court of Justice, Queen's Bench Division, har ved kendelse af 5. maj 1994 forelagt Domstolen følgende spørgsmål:

»1) Falder fritagelsen for betaling af receptgebyr for visse persongrupper i henhold til Regulation 6(1) i National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989, Statutory Instrument nr. 419, og for visse ældre mennesker i henhold til Regulation 6(1)(c) inden for anvendelsesområdet for artikel 3 i direktiv 79/7/EØF?

2) Såfremt spørgsmål 1) besvares bekræftende, finder artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/7/EØF da anvendelse under den foreliggende sags omstændigheder?

3) Hvis der er sket en overtrædelse af direktiv 79/7/EØF, kan den direkte virkning af direktivet da påberåbes til støtte for et erstatningskrav vedrørende tidsrum, der ligger forud for afsigelsen af Domstolens dom, når kravet rejses af personer, der ikke forud herfor har anlagt sag eller fremsat et tilsvarende krav?«

Det første spørgsmål

7. Med det første spørgsmål ønsker den forelæggende ret oplyst, om artikel 3, stk. 1, i direktivet omfatter en ordning som den i 1989-Regulations, Regulation 6(1) indeholdte, der fritager visse personer for betaling af receptgebyr i forbindelse med udlevering af receptpligtig medicin. Spørgsmålet er med andre ord, om der er tale om en lovbestemt ordning, der sikrer beskyttelse mod sygdom, alderdom mv.

8. Cyril Richardson og Kommissionen har til støtte for, at artikel 3, stk. 1, omfatter en sådan ordning, anført, at der i den foreliggende sag er den fornødne faktiske og direkte forbindelse mellem ydelsen og en af de i artikel 3, stk. 1, opregnede risici, idet der er tale om en lovbestemt ordning, der har til formål at yde beskyttelse mod sygdom. Ifølge Cyril Richardson er der samtidig tale om en ordning, der beskytter ældre mod de med alderdommen forbundne økonomiske konsekvenser.

9. Det Forenede Kongerige har anført, at den nationale regel falder uden for direktivets anvendelsesområde, idet ordningen har til formål at beskytte sundheden og ikke at yde social sikring. Der er endvidere ikke den nødvendige forbindelse mellem ydelsen og beskyttelsen af en af de i direktivets artikel 3, stk. 1, opregnede risici, idet der er tale om en ydelse til fordel for en bred kreds af personer med dårligt helbred og ikke en særlig ordning for ældre.

10. Efter Domstolens faste praksis skal en ydelse for at være omfattet af direktivets anvendelsesområde helt eller delvis udgøre en lovbestemt ordning, der sikrer beskyttelse mod en af de i direktivets artikel 3, stk. 1, nævnte risici, eller udgøre en form for social bistand med samme formål [2].

11. Gebyrfritagelsen i 1989-Regulations er gennemført med hjemmel i 1977-loven. Kravet om, at ordningen skal være lovbestemt, er derfor opfyldt med hjemmel i lov og ydelsen tildeles på lovbestemt grundlag uden nogen individuel og skønsmæssig vurdering af modtagerens behov.

12. Der skal dernæst være tale om en ordning. I dette udtryk kan der efter min opfattelse ikke indlægges særlige krav. Det er

2 — Jf. dom af 24.6.1986, sag 150/85, Drake, Sml. s. 1995, præmis 21, af 4.2.1992, sag C-243/90, Smithson, Sml. I, s. 467, præmis 12, og af 16.7.1992, forenede sager C-63/91 og C-64/91, Jackson og Cresswell, Sml. I, s. 4737, præmis 15.

formentlig vanskeligt at finde et mere neutralt udtryk. Navnlig kan det ikke antages, at udtrykket indebærer, at ydelsen skal indgå som en del af et større lovkompleks, der tager sigte på social sikring. Medlemsstaternes formelle placering af en ydelse i den ene eller den anden type af lov bør ikke påvirke den enkelte borgers rettigheder efter fællesskabsretten [3]. Det kan afhænge af lovtekniske, politiske og andre hensyn og måske engang imellem endog virke lidt tilfældigt, om en lovbestemmelse, der giver borgerne en vis begunstigelse, placeres i den ene eller anden type af lov. Herfra kan man ikke uden videre slutte noget om bestemmelsens nærmere indhold, idet dette må afhænge af en nærmere analyse af den pågældende bestemmelse [4].

13. Det må efter min opfattelse være tilstrækkeligt, at den lovbestemte ydelse i sig selv sikrer beskyttelse mod en af de i bestemmelsen nævnte risici, hvorfor bedømmelsen efter direktivets artikel 3, stk. 1, bør tage sit udgangspunkt i den konkrete ydelse. Kun hvor den pågældende ydelse indgår som en integreret del af en overordnet samlet ydelse, er det denne samlede ydelse, der skal vurderes. En gebyrfritagelse som den i section 6(1) i 1989-Regulations indeholdte fremstår efter min opfattelse ikke som en ydelseskomponent, der indgår som en integreret del af en samlet ydelse, men indebærer derimod en selvstændig og klart afgrænset begunstigelse til fordel for ældre, unge og personer med særligt opregnede sygdomme, som får udleveret receptpligtig medicin, og som ellers skulle have betalt receptgebyr.

14. Domstolen har fortolket artikel 3, stk. 1, således, at denne bestemmelse omfatter enhver ydelse, der i bred forstand beskytter mod en af de nævnte risici [5], herunder sygdom og alderdom. De nærmere regler vedrørende udbetalingen er ikke afgørende, men ordningen skal direkte og faktisk være forbundet med beskyttelse mod en af de nævnte risici [6].

15. I dom af 4. februar 1992, sag C-243/90, Smithson, fastslog Domstolen, at denne betingelse ikke er opfyldt, hvor der er tale om en ordning, der har til formål at sikre personer, hvis faktiske indkomst er lavere

3 — Der kan herved henvises til dom af 27.3.1985, sag 249/83, Hoeckx, Sml. s. 973, præmis 11, og af 27.3.1985, sag 122/84, Scrivner, Sml. s. 1027, præmis 18, der dog begge vedrører fortolkningen af artikel 4, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14.6.1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, EFT 1971 II, s. 366.

4 — Skulle den formelle placering tillægges betydning, ville det i øvrigt i den foreliggende sag tale for, at der er tale om en social sikringsordning i direktivets forstand, idet hjemmelen for gebyrfritagelsen er indsat ved Social Security Act 1988.

5 — Jf. dom af 24.6.1986, se note 2, præmis 23.

6 — Jf. dom af 4.2.1992, se note 3, præmis 14, og af 16.7.1992, sammesteds, præmis 16.

end en beregnet indkomst, en særlig ydelse til afholdelse af visse boligudgifter [7]. Uden for direktivet falder endvidere ifølge dom af 16. juli 1992, forenede sager C-63/91 og C-64/91, Jackson og Cresswell, en ydelse, som indgår i en generel indkomst- og behovsafhængig tilskudsordning [8]. I disse tilfælde er der tale om generelle indkomstafhængige ordninger og ikke om ordninger, der specifikt er rettet mod at sikre personer mod konsekvenserne af f.eks sygdom eller alderdom [9].

16. Den i Regulation 6(1) omhandlede ydelse har derimod til formål at fritage visse kategorier af personer, der har behov for receptpligtig medicin, for udgiften til det receptgebyr, der er forbundet med at erhverve denne medicin. Receptpligtig medicin er noget, man får med henblik på at behandle, lindre eller forebygge sygdom. Sygdom er således en *conditio sine qua non* for gebyrfritagelsen. Ordningen må derfor antages at beskytte mod risikoen sygdom og således være omfattet af direktivets anvendelsesområde.

17. Det er uden betydning, at ordningen er begrænset til alene at omfatte bestemte kategorier af sygdomsramte personer, nemlig unge og ældre og personer med særligt opregnede sygdomme, idet de nærmere regler vedrørende udbetalingen af en ydelse som nævnt ikke er afgørende for, hvordan den kvalificeres i relation til direktivet [10]. Det må også være uden betydning, at der er tale om en udgiftsfritagelse og ikke en pengeydelse, idet borgeren i begge situationer får en økonomisk begunstigelse.

18. Sammenfattende er det min opfattelse, at High Court's første spørgsmål må besvares således, at direktivets artikel 3, stk. 1, må fortolkes således, at en ordning som den, der indeholdes i Regulation 6(1) i 1989-Regulations, og som hjemler visse personer, herunder visse ældre mennesker, fritagelse for receptgebyr, falder inden for direktivets anvendelsesområde.

Det andet spørgsmål

19. Med det andet spørgsmål ønsker den forelæggende ret i realiteten, at Domstolen skal præcisere sin fortolkning af direktivets artikel 7, stk. 1, litra a), hvorefter direktivet

7 — Jf. note 2.

8 — Jf. note 2.

9 — I dom af 24.6.1986, jf. note 2, præmis 24, fremhævede Domstolen, at invaliditet var grundbetingelsen for udbetalingen af ydelsen.

10 — Jf. dom af 4.2.1992, se note 2, præmis 14.

ikke er til hinder for, at medlemsstaterne fra direktivets anvendelsesområde undtager bl.a. fastsættelse af pensionsalderen for ydelse af alders- og arbejdsophørspensioner og eventuelle følger heraf for andre ydelser.

20. Cyril Richardson har anført, at artikel 7, stk. 1, litra a), ikke er anvendelig på en ordning som den i Regulation 6(1) i 1989-Regulations indeholdte, idet der ikke er en nødvendig og objektiv forbindelse mellem ydelsen og den lovbestemte pensionsalder.

21. Kommissionen er af den opfattelse, at Domstolen allerede har fastlagt de fornødne fortolkningsbidrag, hvorfor Kommissionen opfordrer Domstolen til at henholde sig hertil.

22. Det Forenede Kongerige har gjort gældende, at anvendelsen af artikel 7, stk. 1, litra a), ikke bør forudsætte en nødvendig sammenhæng mellem pensionsalderen og en anden ydelse i streng forstand, men at der alene bør fordres en rimelig og proportional sammenhæng. Det Forenede Kongerige har i den forbindelse fremhævet, at receptgebyret giver et væsentligt bidrag til finansieringen af de offentlige udgifter til medicin. De samlede udgifter til medicin under Family Health Service udgjorde i 1991/1992 2,3 mia. UKL (svarende til 2,7 mia. ECU), mens receptgebyret i 1993/1994 indbragte 278 mio. UKL (svarende til 325 mio. ECU).

23. Domstolen har tidligere haft lejlighed til at udtale sig om indholdet af undtagelsesbestemmelsen i artikel 7, stk. 1, litra a) [11]. Af denne praksis fremgår, at bestemmelsen som en undtagelse til et grundlæggende fællesskabsretligt princip skal fortolkes indskrænkende [12]. Domstolen har endvidere udtalt, at artikel 7, stk. 1, litra a), andet led, alene omfatter forskelsbehandling, som er objektivt og nødvendigt sammenknyttet med forskellen i pensionsalderen [13]. Forskelsbehandlingen skal derfor være objektivt nødvendig for at opretholde den økonomiske ligevægt i alderspensionssystemet eller i det samlede sociale sikringssystem eller for at sikre sammenhængen mellem alderspensionssystemet og andre ydelsesordninger [14].

24. Hvad angår hensynet til den finansielle ligevægt i pensionssystemet præciserede

11 — Jf. særligt dom af 7.7.1992, sag C-9/91, Equal Opportunities Commission, Sml. I, s. 4297, og af 30.3.1993, sag C-328/91, Thomas m.fl., Sml. I, s. 1247.

12 — Jf. dom af 30.3.1993, se note 11, præmis 8.

13 — Jf. ovennævnte dom af 30.3.1993.

14 — Jf. ovennævnte dom af 30.3.1993, præmis 12, 15 og 16.

Domstolen i den nævnte Thomas-dom [15], at ligevægten ikke påvirkes tilstrækkeligt direkte, når der er tale om en ikke-bidragsbaseret ydelse, der kommer til udbetaling til personer ramt af en bestemt risiko uden hensyntagen til, i hvilket omfang de pågældende personer gennem bidrag måtte have optjent ret til alderspension.

25. Gebyrfritagelsen efter Regulation 6(1) er uden sammenhæng med omfanget af retten til alderspension og finansieringen af dette pensionssystem. En ophævelse af forskelsbehandlingen vil derfor efter min opfattelse ikke påvirke den økonomiske ligevægt i pensionssystemet.

26. For så vidt angår hensynet til opretholdelsen af ligevægten i det samlede sociale sikringssystem koncentrerede Domstolens overvejelser i den ovenfor nævnte Thomas-dom sig om, hvorvidt tildeling af ydelsen ville give anledning til ydelseskumulation [16].

27. På denne baggrund er det min opfattelse, at det ikke er tilstrækkeligt til at anvende undtagelsesmuligheden, at en ophævelse af forskelsbehandlingen vil medføre en forøgelse af de samlede udgifter til ikke-bidragsafhængige ordninger. Afgørende er derimod, om en manglende adgang til at påberåbe sig undtagelsen vil medføre, at den begunstigede vil være berettiget til at få udbetalt flere ydelser, der faktisk dækker samme behov hos modtageren. I den foreliggende sag er der ikke fremkommet oplysninger, der tyder på, at en ophævelse af forskelsbehandlingen vil give anledning til en sådan ydelseskumulation.

28. For så vidt angår hensynet til sammenhængen mellem alderspensionssystemet og andre ydelser er det på sin plads at erindre om, at artikel 7, stk. 1, litra a), som en undtagelse til et grundlæggende fællesskabsretligt princip skal fortolkes restriktivt. Kravet om en nødvendig og objektiv sammenhæng [17] må derfor fortolkes således, at det ikke er tilstrækkeligt, at personer, der har nået den normale pensionsalder, sædvanligvis vil opleve et indtægtstab og følgelig vil have et forøget behov for supplerende ydelser. Der er ingen nødvendig sammenhæng mellem den normale pensionsalder og en persons faktiske udtræden af arbejdsmarkedet [18]. Der er dermed ingen objektivt nødvendig sammenhæng mellem den normale pensionsalder og en persons faktiske økonomiske formåen,

15 — Jf. præmis 14. Sagen vedrørte afslag på ansøgninger om »severe disablement allowance« og »invalid care allowance« indgivet af personer, der var fortsat med at arbejde efter at have opnået den normale pensionsalder for kvinder.

16 — Jf. præmis 15.

17 — Jf. ovennævnte dom af 30.3.1993, præmis 20.

18 — Jf. dom af 26.2.1986, sag 152/84, Marshall, Sml. s. 723, præmis 38.

endsige den pågældendes behov for medicin. Derimod tillader undtagelsen efter min opfattelse, at medlemsstaterne lader den faktiske modtagelse af alderspension medføre, at en anden ydelse tildeles eller ophører. Den faktiske overgang til modtagelse af alderspension medfører en objektiv ændring i den pågældendes forhold, som det vil være berettiget at tage i betragtning ved tildelingen af sociale sikringsydelser.

29. I den foreliggende sag er gebyrfritagelsen gjort afhængig af indtrædelsen af en vis alder, der i øvrigt svarer til den normale pensionsalder, og ikke af ansøgerens faktiske modtagelse af alderspension. Det må også tillægges betydning, at gebyrfritagelsen tillige kommer andre grupper til gode end pensionisterne. Der foreligger derfor efter min opfattelse ikke den i artikel 7, stk. 1, litra a), krævede objektive og nødvendige forbindelse mellem gebyrfritagelsen og den fastsatte pensionsalder.

30. Sammenfattende skal jeg foreslå, at Domstolen besvarer det andet spørgsmål således, at artikel 7, stk. 1, litra a), andet led, i direktivet skal fortolkes således, at denne undtagelsesbestemmelse ikke finder anvendelse på en ordning som den i Regulation 6(1) i 1989-Regulations indeholdte.

Det tredje spørgsmål

31. Med det tredje spørgsmål anmodes Domstolen i realiteten om at afgøre, om der er grundlag for at begrænse den direkte virkning af direktivet til tiden efter afsigelsen af Domstolens dom [19].

32. Det Forenede Kongerige har anmodet Domstolen om at begrænse dommens tidsmæssige virkninger under hensyn til, at der foreligger berettiget god tro, idet Kommissionen ikke har reageret på en skrivelse af 11. juni 1985, hvori Secretary of State anmeldte gebyrfritagelsesordningen i overensstemmelse med direktivets artikel 8, stk. 2. Endvidere vil det administrativt være vanskeligt at kontrollere det faktiske grundlag, hvorpå et fremsat tilbagebetalingskrav hviler.

33. Cyril Richardson og Kommissionen har heroverfor anført, at der ikke er grundlag herfor, idet Domstolens dom i denne sag

19 — Efter dom af 24.3.1987, sag 286/85, McDermott og Cotter, Sml. s. 1453, præmis 16, har direktivets artikel 4, stk. 1, der forbyder forskelsbehandling på grundlag af køn, direkte virkning.

ikke vil indebære nogen nyskabelse i fællesskabsretlig henseende, og idet der ikke foreligger nogen adfærd fra en fællesskabsinstitutions side, som har bevirket, at Det Forenede Kongerige har været i berettiget god tro. Kommissionens eventuelle passivitet er ikke tilstrækkelig til at konstituere en sådan adfærd. De økonomiske konsekvenser kan ikke i sig selv begrunde en begrænsning af den tidsmæssige virkning af en dom.

34. Ifølge fast praksis er virkningerne af Domstolens fortolkning af en retsakt ikke begrænset til tiden efter dommens afsigelse. Domstolens fortolkning af en retsakt fastslår jo blot, hvordan retsakten skal forstås og hele tiden har skullet forstås. Det tilkommer alene Domstolen at træffe afgørelse om begrænsning af en doms tidsmæssige virkning [20], men der er kun undtagelsesvis under anvendelse af et almindeligt retssikkerhedsprincip anledning hertil [21]. Ved den nærmere prøvelse har Domstolen lagt afgørende vægt på, om afgørelsen repræsenterer en nyskabelse i fællesskabsretten [22], om der som følge af en fællesskabsinstitutions adfærd eller tilkendegivelser har foreligget en rimeligt begrundet antagelse af, at der ikke forelå modstrid med fællesskabsretten [23], samt endelig på de faktiske konsekvenser af ikke at begrænse dommens tidsmæssige virkning [24].

35. En doms økonomiske konsekvenser for medlemsstaten kan ikke i sig selv begrunde en sådan begrænsning [25].

36. Kommissionens passivitet i forbindelse med de britiske myndigheders anmeldelse i henhold til direktivets artikel 8, stk. 2, udgør heller ikke et tilstrækkeligt grundlag herfor [26]. Borgerens rettigheder i henhold til fællesskabsretten beror på retsreglernes indhold og ikke på, hvordan Kommissionen måtte forholde sig. Kommissionens skønsbeføjelse vedrørende indledning af en procedure i henhold til traktatens artikel 169 [27] må i øvrigt også omfatte en anmeldelsesprocedure som den, direktivet indeholder.

20 — Jf. f.eks dom af 2.2.1988, sag 24/86, Blaizot, Sml. s. 379, af 17.5.1990, sag C-262/88, Barber, Sml. I, s. 1889, og af 26.4.1994, sag C-228/92, Roquette Frères, Sml. I, s. 1445.

21 — Jf. f.eks ovennævnte dom af 2.2.1988, præmis 28, og af 17.5.1990, præmis 41.

22 — Jf. f.eks ovennævnte dom af 2.2.1988, præmis 31.

23 — Jf. f.eks dom af 8.4.1976, sag 43/75, Defrenne, Sml. s. 455, præmis 72 og 73, af 2.2.1988, se note 20, præmis 32 og 33, af 17.5.1990, sammesteds, præmis 43, og af 16.7.1992, sag C-163/90, Legros m.fl., Sml. I, s. 4625, præmis 31, 32 og 33.

24 — Jf. f.eks ovennævnte dom af 8.4.1976, præmis 74, og af 2.2.1988, præmis 34.

25 — Jf. f.eks. dom af 31.3.1992, sag C-200/90, Dansk Denkavit og Poulsen Trading, Sml. I, s. 2217, præmis 20, 21 og 22.

26 — Anmeldelsen tilkendegiver højst en angivelse af de britiske myndigheders opfattelse af anvendelsesområdet for direktiv 79/7.

27 — Jf. f.eks. dom af 17.5.1990, sag C-87/89, Sonito m.fl., Sml. I, s. 1981, præmis 6.

37. Endelig har Domstolens efterfølgende praksis vedrørende fortolkningen af direktivets artikel 7, stk. 1, under alle omstændigheder fjernet enhver begrundet god tro, medlemsstaten måtte have haft [28].

38. Der er således ikke grundlag for at begrænse dommens tidsmæssige virkning, og jeg foreslår derfor, at det tredje spørgsmål besvares således, at der ikke i den foreliggende sag er grundlag for at begrænse dommens tidsmæssige virkning, hvorfor den direkte virkning af direktivet også kan påberåbes til støtte for krav vedrørende tidsrum, der ligger forud for afsigelsen af Domstolens dom, selv om kravet rejses af personer, der ikke forud herfor har anlagt sag eller fremsat tilsvarende krav.

Forslag til afgørelse

39. Jeg foreslår på denne baggrund Domstolen at besvare de af High Court of Justice, Queen's Bench Division, ved kendelse af 5. maj 1994 stillede spørgsmål således:

1) Artikel 3, stk. 1, i Rådets direktiv 79/7/EØF af 19. december 1978 om gradvis gennemførelse af princippet om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til social sikring skal fortolkes således, at en ordning som den, der indeholdes i Regulation 6(1) i National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989, Statutory Instrument nr. 419, og som hjemler visse personer, herunder visse ældre mennesker, fritagelse for receptgebyr, falder inden for direktivets anvendelsesområde.

28 — Vedrørende relevansen af en efterfølgende retspraksis kan henvises til dom af 11.3.1981, sag 69/80, Worringham og Humphreys, Sml. s. 767, præmis 33, af 27.5.1981, forenede sager 142/80 og 143/80, Essevi og Salengo, Sml. s. 1413, præmis 34, og ovennævnte dom af 31.3.1992, jf. note 25, præmis 21.

2) Artikel 7, stk. 1, litra a), i direktiv 79/7/EØF skal fortolkes således, at denne bestemmelse ikke finder anvendelse på en ordning som den, der er indeholdt i Regulation 6(1) i National Health Service (Charges for Drugs and Appliances) Regulations 1989, Statutory Instrument nr. 419.

3) Der er ikke grundlag for at begrænse dommens tidsmæssige virkning, hvorfor den direkte virkning af direktiv 79/7/EØF også kan påberåbes til støtte for krav vedrørende tidsrum, der ligger forud for afsigelsen af Domstolens dom, selv om kravet rejses af personer, der ikke forud herfor har anlagt sag eller fremsat et tilsvarende krav.